

دانشگاه علوم پزشکی تهران
معاونت تحقیقات و فناوری
مدیریت امور پژوهشی

تیر ماه ۱۴۰۳

نشست خبری برای ارائه پیام پژوهشی

تحلیل سیاست های بخش مسکن از منظر عدالت در سلامت

مجری اصلی:

دکتر عفت محمدی، مرکز تحقیقات عدالت در سلامت

طرح تحقیقاتی با عنوان "تحلیل سیاست های بخش مسکن از منظر عدالت در سلامت" توسط خانم دکتر عفت محمدی عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران به عنوان مجری اصلی اجرا شده و در سال ۱۴۰۳ خاتمه یافته است. این پژوهش ارزشمند توانسته است به ارتقای سطح دانش و سلامت در حوزه عوامل اجتماعی تعیین کننده سلامت کمک نماید. در ادامه خلاصه ای از پیام پژوهش و کاربرد آن در راستای ارتقای سلامت جامعه برای استفاده از ذینفعان توسط مجری محترم به اشتراک گذاشته شده است. امید است این دستاورد بتواند راهگشای توسعه و کاربردی شدن نتایج پژوهش ها باشد.

✍ خود را معرفی کرده و سوابق علمی و اجرایی مرتبط با طرح حاضر را مختصر بیان کنید.

اینجانب دکتر عفت محمدی، عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران با تخصص در حوزه سیاست گذاری سلامت هستم. زمینه پژوهشی من تمرکز بر تحلیل سیاست های سلامت با تأکید بر عدالت در سلامت و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن است. در سال های اخیر، بر چندین پروژه پژوهشی در حوزه نابرابری های سلامت و ریشه های آن، تعیین کننده هایی که در بروز نابرابری های سلامت در سطح ملی و استان های کشور تعیین کننده هستند کار کرده ام؛ این طرح نیز در امتداد همان رویکرد تحلیلی با هدف ادغام سلامت در سیاست های بین بخشی تدوین و اجرا شده است.

✍ تیم مجریان و همکاران طرح را همراه با وابستگی سازمانی آنها معرفی فرمایید.

مدیریت علمی طرح بر عهده اینجانب و دکتر احد بختیاری به عنوان مجری دوم بود. طرح با حمایت علمی و سازمانی دکتر علیرضا اولیایی منش، رئیس مرکز تحقیقات عدالت در سلامت، طراحی و اجرا شد. در اجرای این پژوهش، همکارانی از مرکز تحقیقات عدالت در سلامت، مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی، شورای عالی سلامت و امنیت غذایی، و دانشکده های بهداشت، مدیریت و اقتصاد سلامت دانشگاه علوم پزشکی تهران نقش فعالی داشتند. این ترکیب از تخصص ها شامل سیاست گذاری سلامت، اقتصاد سلامت، مدیریت شهری و تعیین کننده های اجتماعی سلامت، امکان تحلیل جامع سیاست های مسکن با رویکرد سلامت محور را فراهم نمود.

✍ مخاطبان نتایج و پیام حاصل از طرح پژوهشی شما چه افراد/گروه هایی هستند؟

مخاطبان اصلی نتایج و پیام‌های این طرح پژوهشی، طیف گسترده‌ای از سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران در سطوح ملی و بخشی هستند. این گروه‌ها شامل موارد زیر می‌باشند:

- سیاست‌گذاران حوزه سلامت، به‌ویژه در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و معاونت‌های مرتبط با سلامت اجتماعی و عدالت در سلامت؛
- سیاست‌گذاران و مدیران حوزه مسکن و توسعه شهری در وزارت راه و شهرسازی و شهرداری‌ها؛
- شورای عالی سلامت و امنیت غذایی به عنوان نهاد بین‌بخشی مؤثر در تحقق رویکرد سلامت در همه سیاست‌ها (HiAP)؛
- پژوهشگران و متخصصان دانشگاهی در حوزه‌های سیاست‌گذاری سلامت، عدالت اجتماعی، برنامه‌ریزی شهری و رفاه اجتماعی؛
- سازمان‌های مردم‌نهاد و نهادهای مدنی فعال در حوزه مسکن، فقرزدایی و عدالت اجتماعی؛
- و در نهایت، برنامه‌ریزان توسعه در سازمان برنامه و بودجه کشور.

✍ یک عنوان کوتاه، جذاب و قابل فهم برای مخاطبان که نمایانگر پیام اصلی پژوهش شما باشد، بیان کنید .

سیاست‌های مسکن و تاثیر آن بر سلامت در ایران: لزوم بازنگری برای کاهش نابرابری‌ها و ارتقای سلامت گروه‌های آسیب‌پذیر جامعه

✍ پیام کلیدی پژوهش شما چیست؟

سیاست‌های مسکن، به‌طور مستقیم و غیرمستقیم بر سلامت جسمی، روانی و اجتماعی افراد اثر می‌گذارند و در تشدید یا کاهش نابرابری‌های سلامت نقش مهمی دارند. تحلیل سیاست‌های مسکن در کشور نشان می‌دهند که ضعف در کیفیت ساخت، ناامنی مسکن، فقدان زیرساخت‌های خدماتی و تفاوت‌های محیطی در محله‌ها، منجر به ایجاد چرخه‌ای از فقر، بیماری و انزوای اجتماعی در اقشار آسیب‌پذیر می‌شود. ادغام ملاحظات سلامت و عدالت در سیاست‌های مسکن، گامی اساسی برای ارتقاء سلامت عمومی و کاهش شکاف‌های نابرابری است.

✍ پیام پژوهشی خود را در قالب زیر بسط دهید و بیان کنید که "چه کسی"، "چه چیزی"، "چرا" و "کجا" از نتایج پژوهش شما استفاده می کند.

- اهمیت و نوآوری موضوع

این مطالعه از نخستین پژوهش‌های نظام‌مند در ایران است که سیاست‌های مسکن را با رویکرد عدالت در سلامت تحلیل می‌کند. نوآوری آن در تمرکز بر ارتباط مستقیم و غیرمستقیم سیاست‌های مسکن با سلامت عمومی، نابرابری‌های سلامت و شناسایی شکاف‌های ساختاری در فرآیند سیاست‌گذاری و اجرا است.

- مهمترین نتایج طرح به زبان غیر تخصصی

نتایج نشان می‌دهند بسیاری از سیاست‌های مسکن در ایران، به‌ویژه در حوزه ساخت‌وساز، حمایت مالی، و نوسازی محله‌ها، بدون در نظر گرفتن شاخص‌های سلامت و کیفیت زندگی اجرا شده‌اند. این وضعیت منجر به افزایش استرس، بیماری‌های جسمی، و تشدید نابرابری‌های اجتماعی در گروه‌های کم‌درآمد شده است. برخی سیاست‌ها نیز موفق بوده‌اند، اما اجرای ناپایدار و ضعف نظارت اثربخشی آن‌ها را محدود کرده است.

- موارد کاربرد نتایج طرح

نتایج این پژوهش می‌توانند برای سیاست‌گذاران در وزارت راه و شهرسازی، وزارت بهداشت، شهرداری‌ها و شورای عالی سلامت و امنیت غذایی در جهت اصلاح و ارتقاء سیاست‌های مسکن سلامت‌محور به کار روند. همچنین، ایده های پژوهشی جدیدی برای پژوهشگران، برنامه‌ریزان شهری، و نهادهای بین‌المللی فعال در توسعه شهری عادلانه شفاف می نماید. این یافته‌ها در طراحی برنامه‌های حمایتی، توسعه مسکن اجتماعی، تنظیم مقررات ساخت‌وساز، و هدایت بودجه‌گذاری منصفانه در مناطق محروم کاربرد مستقیم دارند.

✍ دو تأثیر و یا کاربرد اصلی پژوهش شما چیست؟

تأثیر اول: شناسایی شکاف‌ها و چالش‌های ساختاری در سیاست‌های مسکن که منجر به نابرابری‌های سلامت می‌شوند.

تأثیر دوم: ارائه پیشنهادی سیاستی برای ادغام مؤثر شاخص‌های سلامت در برنامه‌ریزی و اجرای سیاست‌های مسکن.

✍ محدودیت‌های شواهد و نتایج به دست آمده در طرح شما چه بوده است؟

➤ محدود بودن اسناد سیاستی در دسترس عمومی؛ برخی از سیاست‌ها یا برنامه‌های اجرایی مرتبط با مسکن به صورت کامل منتشر نشده یا دسترسی به محتوای دقیق و به‌روز آن‌ها ممکن نبود، که ممکن است منجر به تحلیل ناقص برخی سیاست‌ها شده باشد.

- محدودیت در دامنه مصاحبه‌شوندگان؛ با وجود تلاش برای انتخاب ذی‌نفعان کلیدی از حوزه‌های مختلف، به دلیل محدودیت زمانی و عدم همکاری برخی افراد، امکان پوشش کامل دیدگاه تمام دستگاه‌ها و سطوح اجرایی وجود نداشت.
- چالش در تعمیم‌پذیری نتایج؛ از آنجا که این پژوهش از نوع کیفی است و مبتنی بر تحلیل محتوا و مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته بوده، یافته‌ها لزوماً قابل تعمیم به کل کشور یا تمام گروه‌های ذی‌نفع نیستند، اما برای سیاست‌گذاری کلان، بینش‌های ارزشمندی ارائه می‌دهند.

✍ انجام چه پژوهش‌هایی را در ادامه تحقیق خود پیشنهاد می‌دهید که می‌تواند منجر به کاربردی‌تر شدن نتایج و تاثیر بیشتر یافته‌های شما شود؟

- پژوهش‌هایی با مشارکت متخصصان حوزه‌های سلامت، شهرسازی، محیط زیست و اقتصاد برای بررسی تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم شرایط مسکن بر سلامت جسمی، روانی و اجتماعی، به‌ویژه در مناطق کم‌برخوردار.
- انجام مطالعات تجربی برای سنجش تأثیر واقعی برنامه‌های مسکن اجتماعی، یارانه‌های اجاره و وام‌های کم‌بهره بر امنیت مسکن، سلامت و عدالت اجتماعی در میان گروه‌های آسیب‌پذیر.
- بررسی و مقایسه سیاست‌های موفق مسکن در کشورهای مختلف، به‌ویژه کشورهای دارای تجارب موفق در زمینه مسکن سلامت‌محور، جهت الگوبرداری سیاستی و بومی‌سازی مداخلات مؤثر.
- طراحی سناریوهای مختلف اجرای سیاست‌های مسکن با لنز سلامت و عدالت اجتماعی، و تحلیل پیامدهای آن برای برنامه‌ریزی‌های آینده‌نگر و پایدار.

✍ ادامه مسیر کاربردی کردن یا اجرای پژوهش‌های آتی، به چه حمایت‌هایی از سمت مسوولین و نهادهای مرتبط نیاز دارد؟

- تعهد جدی از سوی وزارت راه و شهرسازی، وزارت بهداشت، سازمان برنامه و بودجه و شورای عالی سلامت و امنیت غذایی برای به رسمیت شناختن سلامت به عنوان یکی از اهداف اصلی سیاست‌های مسکن و ادغام آن در اسناد و برنامه‌های کلان توسعه.
- تأمین منابع مالی مشخص برای انجام مطالعات بین‌بخشی، تحلیل‌های سیاست‌گذاری و ارزیابی مداخلات در حوزه مسکن و سلامت، با اولویت مناطق کم‌برخوردار و گروه‌های آسیب‌پذیر.
- همکاری میان نهادهای مختلف برای فراهم‌سازی دسترسی پژوهشگران به داده‌های مسکن، سلامت، جمعیت و خدمات شهری، در قالب سامانه‌های مشترک داده و حمایت از داده‌کاوی سیاست‌محور.

➤ توسعه دوره‌های آموزشی و کارگاه‌های مشترک برای سیاست‌گذاران، مدیران شهری و کارشناسان، با هدف تقویت درک مشترک از ارتباط مسکن و سلامت و توانمندسازی آنان برای استفاده از شواهد پژوهشی در تصمیم‌گیری.

✍ آیا نتایج طرح شما منجر به تغییری در ابعاد اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، بهداشتی، آموزشی، ارزش‌های دینی یا قوانین شده است؟

نتایج این طرح توانسته است توجه سیاست‌گذاران و مدیران ارشد حوزه‌های مسکن، سلامت و برنامه‌ریزی شهری را به نقش مؤثر سیاست‌های مسکن در ایجاد یا کاهش نابرابری‌های سلامت جلب کند. این پژوهش با ارائه شواهد مستند از پیامدهای سلامت‌محور سیاست‌های مسکن، زمینه گفت‌وگوی بین‌بخشی بین نهادهای ذی‌ربط را فراهم کرده و در تدوین ملاحظات سلامت‌محور در برخی طرح‌های بازآفرینی شهری مؤثر بوده است؛ اگرچه تغییر مستقیم قانونی هنوز رخ نداده است.

✍ در صورتی که این طرح منتج به مقاله شده است لینک مقاله (ها) را اعلام کنید.
دو مقاله سابمیت شده ولی هنوز منتشر نشده اند.

✍ اگر مخاطبان یا سایر پژوهشگران بخواهند با شما ارتباط برقرار کنند، مسیر ارتباطی شما چیست؟

تلفن: ۰۹۱۲۰۰۸۴۸۰۹

ایمیل: efat.mohamadigmail.com

e-mohamadi@sina.tums.ac.ir

✍ حداکثر چهار مرجع اصلی استفاده شده در طرح خود را ذکر نمایید:

1. Organization WH. Operational framework for monitoring social determinants of health equity: World Health Organization; 2024.
2. Marí-Dell'Olmo M, Novoa AM, Camprubí L, Peralta A, Vázquez-Vera H, Bosch J, et al. Housing Policies and Health Inequalities. International Journal of Health Services. 2017;47(2):207-32.
3. Swope CB, Hernández D. Housing as a determinant of health equity: A conceptual model. Social science & medicine. 2019;243:112571.
4. Bank W. The State of Social Housing in Developing Countries. Washington, D.C: World Bank; 2017.

✍ در خاتمه، اگر توضیح یا نکته دیگری باقی مانده، بیان کنید.

در تکمیل مطالب فوق، لازم به تأکید است که این پژوهش یکی از معدود مطالعات بین‌بخشی در کشور است که سیاست‌های مسکن را با لنز سلامت و عدالت در سلامت مورد بررسی قرار داده و تلاش کرده است تا به زبان قابل فهم برای سیاست‌گذاران، شکاف‌ها و فرصت‌های موجود را نمایان سازد. همچنین، برای سهولت در انتقال پیام‌ها و نتایج به مخاطبان سیاست‌گذار، مجموعه‌ای از گزاره‌برگ‌های سیاستی (Fact Sheets) نیز بر اساس یافته‌های اصلی پژوهش تدوین شده است که در آن‌ها هر موضوع کلیدی با زبانی خلاصه، علمی و کاربردی معرفی شده است. این گزاره‌برگ‌ها در وب سایت مرکز تحقیقات عدالت در سلامت قابل دسترسی هستند:

<https://herc.tums.ac.ir/>

شناسنامه خبر

عنوان طرح: تحلیل سیاست‌های بخش مسکن از منظر عدالت در سلامت

کد طرح: ۶۸۸۳۱

مجری اصلی: دکتر عفت محمدی

تاریخ اختتام: ۱۴۰۳/۰۴/۰۱

لینک مقاله: در دست انتشار